

Různé

27. symposium o etice: Původ pojmu viny a její povaha

Ústav humanitních studií v lékařství 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy, Centrum pro bioetiku uspořádal 29. června 2022 již 27. symposium o etice. Symposium tradičně zorganizoval doc. MUDr. PhDr. Jan Payne, Ph.D, který nejprve všechny přítomné přivítal a v průběhu konání akce pak celý program moderoval. Samo symposium dlouhodobě charakterizuje poměrně volnější forma, která otevírá široký prostor k diskuzím a disputacím na předem vytyčené téma. V této souvislosti si pamětníci jistě vzpomenou na podobná symposia pořádaná filosofem doc. PhDr. Karlem Flossem.

Loňské sázavské symposium se opět konalo v kulturní síni U Martina, v budově bývalého, barokně zrestaurovaného kostela. Toto místo, stejně jako celé městečko Sázava, nejenže díky blízkosti Sázavského kláštera,¹ oplývá silným geniem loci, ale díky majestátní zahradě se stoletými stromy doslova vybízí

k filosofickým debatám na lavicích pod jejich korunami.

Sázavská symposia navazují na myšlenky a doporučení zakladatele bioetiky, za kterého je obecně považován americký biochemik Van Rensselaer Potter (27. 8. 1911 – 6. 9. 2001).² Docent Jan Payne v doušce na pozvánce na 27. sázavskou filosoficko-etickou událost uvedl konkrétně tyto diskusní podněty: „Současná mezinárodní i naše národní politika vznáší mimořádně palčivou otázku viny a úkolem etiky je pokusit se prozkoumat ji do hloubky. Proč vůbec někdo páchá něco špatného? V čem tkví rozdíl mezi vinou právní a mravní? Které druhy viny se dají někomu přisoudit? Poznámá vina duši toho, kdo se něčeho dopustil? Rozdíl mezi vinou a odpovědností tkví v čem? Komu lze vinu přičíst? Narodíme se již coby hříšníci? Jak se dá s vlastní vinou vypořádat? Dokáže zbavit viny trest? Je namístě trápit se vlastní vinou stále? Dá se skloubit kajcnost a radost? Co je to vůbec odpouštění?“

1 Svobodová, T., *Sázavský klášter jako místo paměti: analýza místa i prezentace dějin* [online]. Bakalářská práce. Praha, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta 2021. Dostupné na: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/150500/130319668.pdf?sequence=1&isAllowed=y>; [cit. 28. 3. 2023].

2 Dwyer, J., Van Rensselaer Potter, Climate Change, and Justice. *Canadian Journal of Bioethics / Revue canadienne de bioéthique* [online], 5, 2022, No. 1, s. 92–102. Dostupné na: <https://doi.org/10.7202/1087207ar>; [cit. 28. 3. 2023].

Na symposiu jako první vystoupil se svým příspěvkem „Koncept viny, zavinění a odpovědnosti v právní teorii“ absolvent doktorandského studia bioetiky a člen Etické komise Ministerstva dopravy, založené v roce 2020, dr. Adam Doležal. Ve své precizně formulované přednášce fundovaně seznámil posluchače s právním pojetím viny, zavinění a odpovědnosti za prokázanou vinu, přičemž demonstroval i přesah a styčné body práva a etické teorie.

Po skončení diskuse k tomuto úvodnímu příspěvku vystoupil docent Jan Payne s úvahou nazvanou „Proč je člověk zlý a jak se v něm rodí vina?“. Je možné zmínit, že doc. Payne je známým představitelem české fenomenologie a žákem již bohužel zesnulého filozofa Ladislava Hejdánka (10. 5. 1927 – 28. 4. 2020),³ kterého ve svém příspěvku také připomněl. Základní myšlenky tématu, které si zvolil, nastínil z fenomenologického úhlu pohledu a následně ponechal účastníkům symposia dostatečný prostor k navazující diskusi. Ta podnětně a zároveň i poutavě obohatila všechny zúčastněné, kteří byli tímto způsobem vtaženi do aktivní interakce. Lze poznamenat, že tato forma disputace se jeví právě pro symposium sázavského typu jako velmi vhodná a ve srovnání s čistě teoretickými filozofickými přednáškami osvěžující.

S dalším příspěvkem, nazvaným „Pojetí viny mezi Martinem Heideggerem a Karlem Jaspersem“, vystoupil dr. Jakub Formánek. Ve svém vystoupení pojednal o rozdílném přístupu k pojmu viny v dílech těchto dvou významných filozofů 20. století, kteří svými myšlenkami dokázali rozvířit vášnivé diskuse a následně ovlivnit jak fenomenologii, tak i etiku. Tento příspěvek v navazující odborné disputaci obohatili svými myšlenkami zejména docent Jan Payne a docent Václav Němec.

Docent Václav Němec je současným českým filozofem, uznávaným autorem filozofických publikací i veřejně angažovaným intelektuálem, který je vědeckým pracovníkem Filozofického ústavu Akademie věd a přednáší na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Svoji přednášku uvedl pod názvem „Existuje kolektivní vina? Otázka viny podle Karla Jaspersa a Paula Ricoeura“. Vycházejí z myšlenek těchto dvou výrazných myslitelů, kteří ve své době významně ovlivňovali jak odborný filozofický diskurs, tak veřejné mínění, Václav Němec definoval a rozvedl pojmy kolektivní viny, společenské viny i osobní viny a odpovědnosti. Přestože se Karl Jaspers a Paul Ricoeur ve svých dílech vyrovnávali především s děsivou zkušeností druhé světové války, jsou jejich myšlenky a úvahy, které na ně dnes navazují, stále aktuální a bohužel rezonují i v nové podobě v souvislosti s probíhající ruskou agresí na Ukrajině. Tento příspěvek, stejně jako následnou živou diskusi lze jednoznačně označit za velmi podnětné.

3 Tureček, D., Ladislav Hejdánek a literární historie? / Ladislav Hejdánek and Literary History? *Česká literatura / Czech Literature* [online], 68, 2020, č. 3, s. 356–364. Dostupné na: <https://asjournals.lib.cas.cz/ceskaliteratura/article/uuid:a5cb1dd5-efe5-4d84-8389-5ac1ba636dba>; [cit. 28. 3. 2023].

Následující vystoupení s názvem „Makroetická perspektiva rozhodování autonomních firemních fleetů“ jeho autor PhDr. David Anthony Procházka, který je také členem Etické komise pro posuzování otázek spojených s provozem automatizovaných a autonomních vozidel Ministerstva dopravy, pojal jako volně moderovanou diskusi. Zřejmě i díky tomu nebyla zcela využita možnost, kterou nabízí hledání odpovědí na otázky spojené s odpovědností a provozováním autonomních vozidel. Tato tázání přesahuje do etické oblasti zejména v situacích nehod a havárií.

Závěrečný příspěvek „Hřích a smrt, život a Kristus: logika spasení optikou apoštola Pavla“ proslovil dr. Jiří Lukeš, který je pedagogem Husitské teologické

fakulty Univerzity Karlovy. Zabýval se v něm myšlenkami týkajícími se hříchu, viny, spasení a odpuštění na základě učení Kristova apoštola Pavla. I v tomto případě se jednalo o zdařilý příspěvek, oplývající myšlenkami, které prizmatem pohledu husitské teologie ovlivnily řadu základních historických a filosofických úvah. Fundovaný biblický výklad obohatil symposium také o důležitý teologický pohled.

Nezbývá než poděkovat za uspořádání této inspirující filosofické události jejímu organizátorovi doc. Janu Paynemu, vzdát uznání všem přednášejícím i diskutujícím a doufat, že sázavská obohacující tradice zůstane zachována a pandemická situace ji umožní konat znovu dříve než po třech letech, které uplynuly od posledního setkání.

Ladislav Rozenský

1. Lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Praha
rladislav@seznam.cz

Jan Lípa

1. Lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Praha
jan.lipa@centrum.cz

Zdeněk Vrba

1. Lékařská fakulta Univerzity Karlovy, Praha
zdenek@vrbovi.eu